

Latvijā biežāk sastopamie audzēji un to agrīnas atpazīšanas iespējas: SKRĪNINGS

Prof. Dace Balčiņa

Definīcijas

- **Saslimstība** = *no jauna reģistrēto gadījumu skaits* konkrētajā atskaites periodā, ko izsaka vai nu absolūtos skaitļos vai uz 100 000 iedzīvotāju.
- **Mirstība** = reģistrēto mirušo skaits konkrētajā atskaites periodā, ko izsaka vai nu absolūtos skaitļos vai uz 100 000 iedzīvotāju. *Mirstība aptver cilvēkus, kuri saslimuši dažādos periodos.*
- **Prevalence** = *kopējais gadījumu skaits* konkrētajā laika sprīdī (parasti – uzskaitē esošie pacienti gada beigās), ko izsaka vai nu absolūtos skaitļos vai uz 100 000 iedzīvotāju.
- **Piecgadu dzīvildze** = pacientu daļa, kuri atrodas uzskaitē (ir dzīvi) vismaz piecus gadus pēc diagnozes noteikšanas (%).
- **Pirmā gada letalitāte** = pacientu daļa, kuri nomirst pirmā gada laikā kopš diagnozes noteikšanas (%).

No jauna reģistrētie gadījumi Latvijā 2015. gadā

- Pavisam – **11 123**, tai skaitā:

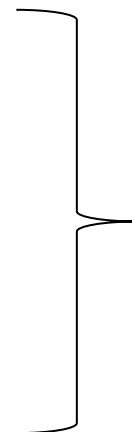
– Krūts **1 167**

– Prostata **1 111**

– Āda **1 104**

– Zarnas **1 089**

– Plaušas **1 001**

5 472 (49,2%)

– Limfātiskās sistēmas un hematoloģiskie audzēji **705**

– Kuņģa vēzis **583**

– Nieres **499**

Latvijā 2015. gadā no jauna reģistrētie gadījumi vīriešiem (> 18 g.v.)

- Pavisam no jauna saslima **5 334** vīrieši.
- Līdz 40 gadu vecumam saslima **137** (2,5%).
- 40-49 gadu vecumā **230** (4,3%).
- 50-59 gadu vecumā **898** (16,8%).
- 60-69 gadu vecumā **1 691** (31,7%).
- 70–79 gadu vecumā **1 670** (31,3%).
- Pēc 80 gadu vecuma **708** (13,3%).

Latvijā 76,4% vīrieši saslimst pēc 60 gadu vecuma un 93,2% pēc 50 gadu vecuma

Latvijā 2015. gadā no jauna reģistrētie gadījumi sievietēm (> 18 g.v.)

- Pavisam no jauna saslima **5 739** sievietes.
- Līdz 40 gadu vecumam saslima **230** (4,0%).
- 40-49 gadu vecumā **475** (8,3%).
- 50-59 gadu vecumā **1 010** (17,6%).
- 60-69 gadu vecumā **1 350** (23,5%).
- 70–79 gadu vecumā **1 620** (28,2%).
- Pēc 80 gadu vecuma **1 054** (18,4%).

***Latvijā 70,1% sievietes saslimst pēc 60 gadu vecuma un
87,7% pēc 50 gadu vecuma***

Ceļš līdz ārstam

- Pacients **bez** sūdzībām:

- Valsts skrīnings
- Nejauša atrade
- Mērķtiecīga meklēšana

biežāk agrīns

- Pacients **ar** sūdzībām:

- Nespecifiskām
- Aizdomīgām
- Pārlicinošām

biežāk novēlots

Skrīnings

- Skrīnings ir ***mērķtiecīga slimības vai vēždraudes patoloģijas meklēšana*** cilvēkiem ar paaugstinātu risku saslimt.
- Skrīnings ***attiecas uz veseliem iedzīvotājiem*** vai cilvēkiem, kuru sūdzības un simptomi nav saistāmi ar meklējamo slimību.

Skrīninga programmas

- **Krūts vēzis:**
 - Mamogrāfijas skrīnings
 - Meklēt audzēju, *lai mazinātu ielaistību.*
- **Dzemes kakla vēzis:**
 - Onkocitoloģiskā uztriepe
 - Meklēt vēždraudes patoloģiju un audzēju, *lai mazinātu saslimstību un ielaistību.*
- **Zarnu vēzis:**
 - Slēpto to asiņu fēcēs noteikšanas tests
 - Meklēt vēždraudes patoloģiju un audzēju, *lai mazinātu saslimstību un ielaistību.*

Primārā izplatība 2015. gadā

- **Krūts vēzis:**

- Pavisam atklāts 1 152 sievietēm, tai skaitā skrīninga ietvaros – 228 (**19,8%**)
- I stadija – 331, II stadija – 394, III stadija – 235 un IV un bez stadijas – 192
- Agrīni – 62,9%, **vēlīni – 37,1%** (2010. gadā – 58,1%/41,9%)

- **Dzemes kakla vēzis:**

- Pavisam atklāts 242 sievietēm, tai skaitā skrīninga ietvaros – 18 (**7,4%**)
- I stadija – 86, II stadija – 24, III stadija – 68, IV un bez stadijas – 63
- Agrīni – 49,5%, **vēlīni – 50,5%** (49,2%/50,8%)

Primārā izplatība 2015. gadā

- **Zarnu vēzis:**

- Pavisam atklāts 1 071 cilvēkam, tai skaitā skrīninga ietvaros – 104 (**9,7%**)
- I stadija – 124, II stadija – 288, III stadija – 249, IV un bez stadijas – 410
- Agrīni – 38,5%, **vēlīni – 61,5%** (2010.g. – 39,6%/60,4%)

- **Prostatas vēzis:**

- Pavisam atklāts 1 093 vīriešiem
- I stadija – 217, II stadija – 496, III stadija – 166, IV un bez stadijas – 214
- Agrīni – 65,2%, **vēlīni – 34,8%**

Secinājumi

- NVD skrīninga datu sistēmā ***nenonāk informācija par maksas*** sektorā veiktajiem ***izmeklējumiem***:
 - Daļa pacientu skrīninga izmeklējumus veic par personīgiem līdzekļiem vai kā apdrošinātāja pakalpojumus;
 - Nozaudē vai neuzrāda uzaicinājuma vēstuli.
- Kopumā situācija vērtējama ar ***pozitīvu tendenci tikai krūts vēža gadījumos***.
- Jāaktivizē kampaņu un iedzīvotāju izglītošanas darbs
- Jāapsver skrīninga programmas atšķiršana no ģimenes ārstu praksēm, atbildību uzticot māsām vai ārstu palīgiem, kas vienlaikus varētu apkalpot vairāku iecirkņu iedzīvotājus.